

Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Prusa w Skierniewicach

**Wymagania edukacyjne z historii i społeczeństwa dla klasy 3c w zakresie podstawowym
2 godziny tygodniowo. Przedmiot uzupełniający
rok szkolny 2019/2020**

**Program nauczania historii i społeczeństwa autorstwa Katarzyny Panimasz *Poznać przeszłość.*
*Program nauczania przedmiotu historia i społeczeństwo. Dziedzictwo epok***

Podręczniki:

moduł: *Poznać przeszłość. Rządcy i rządzi* autorstwa Iwony Janickiej

moduł: *Poznać przeszłość. Wojna i wojskowość* autor Jarosław Centek

Wydawnictwo: Nowa Era

Nauczyciel prowadzący zajęcia: Alicja Wachnianin-Męcina

Moduł: Rządzący i rządzeni

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.

Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. U źródeł demokracji i republiki						
1. Obywatel w polis ateńskiej	1. Kto był obywatelem Aten? 2. Reformy ustrojowe w Atenach 3. Demokratyczne Ateny 4. Kto sprawował władzę w Atenach? 5. „Jedność w różnorodności” – obywatel i obywatelstwo w ujęciu Arystotelesa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i> , monarchia, oligarchia, demokracja, tyrania – omawia rolę postaci: Peryklesa, Arystotelesa – zna datę reform Peryklesa (451/450 r. p.n.e.) – prezentuje warunki uzyskania obywatelstwa w starożytnych Atenach – wymienia prawa i obowiązki obywateli <i>polis</i> ateńskiej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zgromadzenie ludowe (eklezja), Rada Pięciuset, sąd ludowy (heliaja), kolegium dziesięciu strategów, ostracyzm – omawia rolę postaci: Solona, Klejstenesa – zna daty reform: Solona (594/593 r. p.n.e.) i Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie Attykę oraz inne obszary zamieszkane przez Greków – przedstawia wpływ warunków natural-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „strąśnięcie długów”, hoplici, falanga, agora, areopag, „zwierzę polityczne” – zna datę rozpoczęcia okresu tyranii Pizystratów (561 r. p.n.e.) – wymienia sposoby uzyskiwania obywatelstwa <i>polis</i> ateńskiej – omawia położenie obywateli ateńskich w VI w. p.n.e. i jego wpływ na reformy ustrojowe w Atenach – przedstawia funk-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dem, ostrakon – omawia rolę postaci Aspazji z Miletu – zna datę spisania prawa przez Drakona (621 r. p.n.e.) – tłumaczy, w jaki sposób zmiana taktyki wojennej wpłynęła na społeczność <i>polis</i> – przedstawia znaczenie agory dla funkcjonowania demokracji w Atenach.	Uczeń: – ocenia wpływ reform: Solona, Klejstenesa i Peryklesa na sytuację społeczno-polityczną obywateli ateńskich.

			<p>nych Grecji na powstanie i funkcjonowanie greckich <i>poleis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia reformy: Solona, Klejstenesa i Peryklesa – prezentuje prawa poszczególnych grup społecznych w <i>polis</i> ateńskiej. 	<p>cjonowanie i kompetencje instytucji demokratycznych w Atenach</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje poglądy Arystotelesa na temat miejsca i roli obywateli w greckich <i>poleis</i> – przedstawia udział obywateli Aten w sprawowaniu władzy. 		
<p>2. Republika rzymska i jej obywatele</p>	<p>1. Władze republikańskie 2. Walka o prawa polityczne plebejuszy 3. Kim był obywatel Rzymu? 4. Podboje rzymskie a upadek republiki 5. Jak można uzyskać obywatelstwo?</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: republika, cesarstwo – zna okres istnienia republiki (509–31 r. p.n.e.) – tłumaczy sposób nabywania obywatelstwa w starożytnym Rzymie – przedstawia prawa i obowiązki obywateli rzymskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjusze, plebejusze, zgromadzenia ludowe (komicja), senat, dyktator, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwesor, trybun ludowy, <i>ius sanguinis</i> (prawo krwi), naturalizacja, <i>ius soli</i> (prawo ziemi) – omawia rolę postaci: Oktawiana Augusta, Karakalli – zna okresy istnie- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>civitas</i>, pryncypat, dominat, bezpieczeństwa (apatryda) – omawia rolę postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Dioklecjana, Cyserona – zna datę utworzenia urzędu trybunów ludowych (V w. p.n.e.) – pokazuje na mapie rozwój terytorialny Rzymu do II w. n.e. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ podbojów rzymskich na przemiany ustrojowe w państwie – wyjaśnia, na czym polega zjawisko bezpieczeństwa i omawia jego konsekwencje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje prawa obywateli starożytnych Aten i Rzymu z prawami obywateli współczesnych państw.

			<p>nia: monarchii rzymskiej (753–509 r. p.n.e.) i cesarstwa (31 r. p.n.e. – 476 r. n.e.) oraz datę wydania przez Karakallę edyktu (212 r. n.e.)</p> <p>– wymienia nazwy urzędów funkcjonujących w republikańskim Rzymie i określa kompetencje urzędników.</p>	<p>– prezentuje wpływ konfliktu między patrycjuszami a plebejuszami na zmiany ustrojowe w Rzymie</p> <p>– przedstawia ustrój Rzymu republikańskiego</p> <p>– omawia sposoby uzyskiwania obywatelstwa w starożytności i obecnie.</p>		
<p>3. Tradycja antycznej demokracji i republiki w późniejszych epokach</p>	<p>1. Republiki w średniowieczu</p> <p>2. Obywatele średniowiecznych miast</p> <p>3. Republika Niderlandów</p> <p>4. Demokratyczne i republikańskie tradycje polskiej szlachty</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: republika miejska, autonomia</p> <p>– wymienia warunki uzyskiwania obywatelstwa miejskiego w średniowieczu.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjat, rada miejska, ława sądowa, demokracja szlachecka, sarmatyzm</p> <p>– wskazuje na mapie Republikę Zjednoczonych Prowincji i Rzeczpospolitą Obojga Narodów</p> <p>– omawia przyczyny i skutki odradzania się republik miejskich w Italii</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: doża, Signoria, Wielka Rada, Stany Generalne</p> <p>– zna daty: odrodzenia się republik miejskich w Italii (VIII w.), proklamowania Republiki Niderlandów (1588 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie republiki miejskie w Italii i Nowogród Wielki</p> <p>– omawia ustrój Re-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: domicyl, wilkierz</p> <p>– porównuje zasady uzyskiwania obywatelstwa w starożytnych Atenach i Rzymie oraz w miastach średniowiecznych.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ tradycji demokratycznej Grecji i republikańskiego Rzymu na powstanie oraz funkcjonowanie średniowiecznych republik kupieckich, Republiki Niderlandów i Rzeczypospolitej.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zakres autonomii średnio-wiecznych miast – prezentuje okoliczności powstania i funkcjonowanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów – wymienia przyczyny ukształtowania się demokracji szlacheckiej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> publiki Weneckiej – tłumaczy wpływ tradycji antycznych na szlachecką ideologię sarmatyzmu – opisuje wpływ tradycji antycznych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej. 		
3 godziny						
II. Królowie i poddani						
1. Władcy średnio-wiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> 1. Królestwo Franków i jego relacje z Kościołem 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropizm czy papocezaryzm? 4. Wyprawy krzyżowe 5. Jak przedstawiano pochodzenie władzy monarchicznej? 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Karola Wielkiego, Ottona I, Ottona III – zna daty koronacji cesarskich: Karola Wielkiego (800 r.) i Ottona I (962 r.) – wymienia obowiązki przypisane w średniowieczu cesarzowi i papieżowi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Chlodwiga, Pepina Krótkiego, Karola Łysego, Lotara, Ludwika Niemieckiego, Grzegorza VII, Henryka IV, Innocentego III – zna daty: chrztu Chlodwiga (496 r.), traktatu z Verdun (843 r.), ogłoszenia <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), synodu w Clermont (1096 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Urbana II, Kaliksta II, Henryka V – zna daty: powstania Państwa Kościelnego (756 r.), ukorzenia się Henryka IV w Canossie (1077 r.), zawarcia konkordatu wormackiego (1122 r.) – przedstawia historię Europy po upadku Imperium Rzymskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia koncepcje cesarstwa uniwersalistycznego: Karola Wielkiego, Ottona I i Ottona III. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarchicznej – ocenia realne możliwości stworzenia cesarstwa uniwersalistycznego w średniowieczu.

	szej?		<ul style="list-style-type: none"> – pokazuje na mapie podział państwa Franków na mocy traktatu z Verdun oraz Państwo Kościelne – prezentuje założenia cesaropapizmu i papocezaryzmu – opisuje spór między cesarstwem a papieżem w średniowieczu – przedstawia poglądy Innocentego III. 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje relacje między państwem Franków a Kościołem – wymienia postanowienia konkordatu wormackiego – omawia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarszej – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla rywalizacji cesarzy i papieży miały wyprawy krzyżowe. 		
2. Feudalizm w średniowieczu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czym był feudalizm? 2. Drabina feudalna 3. System lenny 4. Poddaństwo chłopów 5. Skutki feudalizmu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: feudalizm, wasal, senior, lenno, pańszczyzna – omawia obowiązki wasala i seniora. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hołd lenny, inwestytura, drabina feudalna, poddaństwo, renta feudalna, czynsz – opisuje funkcjonowanie systemu wasalno-lennego – tłumaczy, na czym polegało poddaństwo gruntowe, osobiste i sądowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka naturalna, akt komendacji, akt prekaryjny – omawia zasady średniowiecznej gospodarki naturalnej – prezentuje wpływ feudalizmu na władzę królewską. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>homagium</i>, suzeren – przedstawia wpływ systemu wasalno-lennego na sposób życia przedstawicieli różnych warstw społecznych w średniowiecznej Europie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki feudalizmu dla społeczeństwa i gospodarki europejskiej.

			chłopów.			
3. Miasta średnio-wiecznej Europy	<p>1. Od upadku do rozkwitu miast</p> <p>2. Lokacje miejskie</p> <p>3. Prawo lokacyjne</p> <p>4. Samorząd miejski</p> <p>5. Średnio-wieczne miasto i jego cechy charakterystyczne</p> <p>6. Cechy i gildie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: lokacja, cech, gildia, rada miejska – prezentuje przebieg procesu lokacji miasta i wymienia korzyści, które uzyskiwali jego mieszkańcy – przedstawia zadania oraz funkcje średniowiecznych cechów i gildii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wójt, ława, burmistrz, rajca, ławnik, ratusz, patrycjat, pospólstwo, plebs – omawia organizację i kompetencje samorządu miejskiego – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta – opisuje strukturę średniowiecznego mieszczaństwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: prawo lokacyjne, zasadzka, konsul, doża, „partacze”, hanza – zna daty ustanowienia praw: magdeburskiego (1037 r.) i lubeckiego (1225 r.) – przedstawia proces odradzania się miast w średnio-wiecznej Europie – wymienia korzyści, które przynosiła miastom przynależność do hanz. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hanzeatycki (Hanza) – omawia przyczyny upadku miast na początku średniowiecza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie urbanizacji dla rozwoju gospodarczego w średniowieczu i współcześnie.
4. Kształtowanie się parlamentaryzmu europejskiego	<p>1. Początki parlamentaryzmu angielskiego</p> <p>2. Organizacja i działanie parlamentu angielskiego</p> <p>3. Stany Generalne</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: stan, monarchia stanowa, parlament, Stany Generalne – zna daty powstania: parlamentu angielskiego (1265 r.) i Stanów Generalnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka karta swobód</i>, Izba Lordów, Izba Gmin – omawia rolę postaci: Jana bez Ziemi, Filipa IV Pięknego – zna datę wydania <i>Wielkiej karty swo-</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kortezy, landtagi, sobór ziemski – omawia rolę postaci Bonifacego VIII – zna datę powstania soboru ziemskiego w Rosji (1549 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Althing, <i>Wielka karta Leónu</i>, Hoftag, Riksdag, <i>impeachment</i>, parowie, lordowie – omawia rolę postaci: Henryka II, Tomasza Becketa, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian organizacji i funkcjonowania parlamentu angielskiego na współczesny parlamentaryzm – ocenia skutki ukształtowania się

	we Francji 4. Kompetencje Stanów Generalnych 5. Zgromadzenia stanowe w innych krajach europejskich	we Francji (1302 r.) – wymienia cechy charakterystyczne monarchii stanowej.	<i>bód</i> (1215 r.) – wskazuje na mapie państwa, w których powstały reprezentacje stanowe – omawia organizację i działanie parlamentu angielskiego – przedstawia kompetencje parlamentu angielskiego – prezentuje organizację i działanie Stanów Generalnych we Francji – wymienia kompetencje Stanów Generalnych we Francji.	– przedstawia przyczyny ukształtowania się reprezentacji stanowej w Anglii – opisuje pozycję poszczególnych stanów społecznych w monarchiach: angielskiej i francuskiej – wymienia przyczyny zwołania Stanów Generalnych we Francji – opisuje warunki, które musiały zaistnieć w państwach, aby powstały w nich reprezentacje stanowe.	Szymona de Montfort – zna daty: powstania islandzkiego Althingu (ok. 930 r.), pierwszych obrad kortezów w Królestwie Leónu (ok. 1188 r.) – wymienia przyczyny i skutki konfliktu królów angielskich z duchowieństwem – prezentuje organizację i kompetencje zgromadzeń stanowych w innych krajach europejskich – porównuje okoliczności powstania zgromadzeń stanowych w Anglii i we Francji.	reprezentacji stanowej dla państwa i władzy królewskiej.
5 godzin						
III. Absolutyzm czy republika?						
1. Obywatele czy poddani?	1. Prawa człowieka i prawa obywatela 2. Absolutyzm we Francji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja, dyktatura, monarchia parlamentarna	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: poddaństwo państwowe, lord protektor, <i>Ha-</i>	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akty nawigacyjne, <i>Deklaracja praw</i>	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „spisek prochowy”, torysi, wigowie	Uczeń: – ocenia wpływ poglądów oświeceniowych na temat umowy spo-

	<p>3. Rewolucja angielska i jej skutki</p> <p>4. Nowożytne teorie umowy społecznej</p>	<p>tarna</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Johna Locke’a, Charles’a de Montesquieu (Monteskiusza), Jeana-Jacques’a Rousseau, Woltera – zna datę ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.) – wymienia cechy charakterystyczne angielskiej monarchii parlamentarnej. 	<p><i>beas Corpus Act</i>, „chwalebna rewolucja”, umowa społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Olivera Cromwella, Thomasa Hobbesa – zna daty: wybuchu wojny domowej w Anglii (1642 r.), zatwierdzenia <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), „chwalebnej rewolucji” (1688 r.) – prezentuje okoliczności „chwalebnej rewolucji” – przedstawia poglądy filozofów dotyczące umowy społecznej i jej realizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Armanda Jeana Richelieu, Ludwika XIV, Karola I, Karola II, Jakuba II, Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego – zna daty: bitwy pod Naseby (1645 r.), uchwalenia aktów nawigacyjnych (1651 r.) – tłumaczy, jak w XVI i XVII w. rozumiano prawa człowieka oraz prawa obywatela – opisuje cechy charakterystyczne monarchii absolutnej na przykładzie Francji – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia przebieg angielskiej wojny domowej i jej wpływ na przemiany ustrojowe w Anglii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Thomasa Smitha, Jakuba I, Guya Fawkesa, Ludwika III, Jules’a Mazarina – zna daty: „spisku prochowego” (1605 r.), wydania <i>Instrumentu rządzenia</i> (1653 r.), objęcia tronu angielskiego przez Karola II (1660 r.) – prezentuje poglądy filozofów na temat mającego u podstaw idee oświeceniowe funkcjonowania nowoczesnego państwa. 	<p>tecznej i funkcjonowania państwa na współczesne systemy demokratyczne oraz udział obywateli w rządzeniu państwem.</p>
2. Elementy	1. Dualizm	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>feudalizmu w czasach nowożytnych</p>	<p>gospodarczy w Europie 2. Szlachta a pozostałe grupy społeczne 3. Folwark szlachecki 4. Jak zanikło poddaństwo chłopów?</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna – wymienia cechy charakterystyczne gospodarki europejskiej na zachód i wschód od Łaby.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: dualizm gospodarczy, folwark pańszczyźniany, uwłaszczenie – zna daty: zniesienia poddaństwa osobistego w Księstwie Warszawskim (1807 r.), uwłaszczenia w Galicji (1848 r.), uwłaszczenia w Królestwie Polskim (1864 r.) – wskazuje na mapie umowną granicę podziału gospodarczego Europy – omawia gospodarcze skutki wielkich odkryć geograficznych – opisuje funkcjonowanie folwarku szlacheckiego – wymienia powinności chłopów wobec panów feudalnych – przedstawia etapy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: pańszczyzna sprzężajna, kormornicy – zna datę wydania <i>Statutu toruńskiego</i> (1520 r.) – przedstawia przyczyny przemian społeczno-ekonomicznych w XVI w. – prezentuje rolę gospodarczą i społeczną szlachty – wyjaśnia znaczenie <i>Statutu toruńskiego</i> dla rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce – omawia przemiany społeczno-gospodarcze oraz polityczne, które doprowadziły do eliminacji elementów feudalizmu w Europie.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: polowiczny system dzierżawy, gospodarka dzierżawna (czynszowa) – porównuje rozwój gospodarczy na zachodzie i wschodzie Europy w XVI–XVIII w. oraz ocenia następstwa dostrzeżonych różnic.</p>	<p>– ocenia wpływ systemu gospodarczego na życie ludności w czasach nowożytnych i obecnych.</p>
--	---	--	--	---	---	---

			procesu uwłaszczenia na ziemiach polskich pod trzema zaborami.			
3. Rzeczpospolita – królestwo czy republika?	<p>1. Początki polskiego parlamentaryzmu</p> <p>2. Obrady sejm walnego</p> <p>3. Wolna elekcja</p> <p>4. Sejmiki ziemskie</p> <p>5. Sądy ziemskie i trybunały szlacheckie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, senat, izba poselska, <i>liberum veto</i>, <i>Nihil novi</i>, sejmik ziemski – zna daty: zwołania pierwszego dwuzbowego sejm walnego (1493 r.), uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.), pierwszego zastosowania <i>liberum veto</i> (1652 r.) – omawia strukturę i zasady działania sejm walnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sąd ziemski, <i>Artykuły henrykowskie</i>, sejm zwyczajny (ordynaryjny), sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Władysława Sycińskiego, Stefana Batorego – zna datę uchwalenia <i>Artykułów henrykowskich</i> (1573 r.) – prezentuje okoliczności zwołania pierwszego sejm – wymienia i opisuje poszczególne etapy prac sejm walnego – wymienia rodzaje sejmów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, rugi poselskie, Trybunał Koronny, Trybunał Litewski, interreks – prezentuje genezę polskiego parlamentaryzmu – tłumaczy wpływ konstytucji <i>Nihil novi</i> na funkcjonowanie polskiego parlamentaryzmu – omawia kompetencje szlacheckich sądów ziemskich – przedstawia rolę, uprawnienia oraz zasady funkcjonowania sejmów konwokacyjnych i elekcyjnych – wymienia rodzaje szlacheckich sejmów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje organizację parlamentu angielskiego i sejm walnego w Rzeczypospolitej – ocenia skutki stosowania przez szlachtę <i>liberum veto</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje oraz ocenia uprawnienia parlamentów: francuskiego, angielskiego i Rzeczypospolitej.

			– tłumaczy, w jaki sposób przywileje wpłynęły na potęgę polityczną szlachty.	ków ziemskich i prezentuje ich funkcje.		
4. Szlachta i magnateria	<p>1. Jak powstał stan szlachecki?</p> <p>2. Przywileje szlacheckie</p> <p>3. Rozwarstwienie stanu szlacheckiego</p> <p>4. Wzrost potęgi magnatów</p> <p>5. Oligarchia magnacka</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: przywilej szlachecki, oligarchia magnacka – omawia rolę postaci: Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – zna daty nadania przywilejów: koszyckiego (1374 r.), jedlnieńsko-krakowskiego (1430–1433 r.), cerekwicko-nieszawskiego (1454 r.), radomskiego (1505 r.) – wymienia cechy charakterystyczne szlachty jako stanu społecznego – wymienia cechy charakterystyczne oligarchii magnac- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: magnaci, średnia szlachta, infamia, banicja, klientelizm, latyfundium – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Jana Kazimierza – zna daty nadania przywilejów: czerwińskiego (1422 r.), warckiego (1423 r.), piotrkowskiego (1496 r.) – wymienia postanowienia przywilejów szlacheckich – przedstawia proces kształtowania się stanu szlacheckiego – wymienia i charakteryzuje warstwy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: nobilitacja, szlachta zagrodowa (zaściankowa), „gołota”, herb, zawołanie, ordynacja – omawia rolę postaci: Janusza Radziwiłła, Bogusława Radziwiłła – przedstawia przyczyny i skutki rozwarstwienia stanu szlacheckiego – tłumaczy, w jakich okolicznościach szlachcic mógł utracić prawa obywatelskie i jakie były tego skutki – prezentuje styl życia polskiej magnaterii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu nowa magnateria – omawia rolę postaci: Samuela Zbrowskiego, Hieronima Radziejowskiego, Krzysztofa Opałińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego – przedstawia wpływ kryzysu w XVII w. na przemiany społeczne i polityczne w Rzeczypospolitej – prezentuje wpływ przywilejów na rolę szlachty i króla w państwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ wzrostu potęgi magnatów na sytuację społeczną, gospodarczą i polityczną Rzeczypospolitej – omawia i ocenia postawy magnaterii wobec zagrożenia państwowości polskiej – ocenia wpływ oligarchii magnackiej na funkcjonowanie państwa polskiego.

		kiej.	stanu szlacheckiego – prezentuje przy- czyny, przejawy i skutki wzrostu potę- gi magnatów.			
5. Z królem lub przeciw niemu	1. Konfederacja i rokosze 2. Rokosz Zebrzydowskiego 3. Rokosz Lubomirskiego 4. W obronie kraju 5. Konfederacja targowicka	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja, rokosz, elekcja <i>viritim</i> , konfederacja barska, konfederacja targowicka – omawia rolę postaci: Zygmunta I Starego, Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Stanisława Augusta Poniatowskiego – zna daty konfederacji: barskiej (1768–1772 r.) i targowickiej (1792 r.) – tłumaczy, dlaczego targowica (konfederacja targowicka) stała się symbolem zdrady narodowej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekucja praw i dóbr, rokosz Zebrzydowskiego, rokosz Lubomirskiego – omawia rolę postaci: Mikołaja Zebrzydowskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – zna daty rokoszy: Zebrzydowskiego (1606–1607 r.) i Lubomirskiego (1665–1666 r.) – wymienia cechy charakterystyczne konfederacji i rokoszy jako wyrazów	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: elekcja <i>vivente rege</i> , „wojna kokosza”, konfederacja tyszowiecka – omawia rolę postaci: Jana Zamojskiego, Stefana Czarnieckiego – zna daty: „wojny kokoszej” (1537 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.) – wymienia przyczyny, cele i skutki „wojny kokoszej” – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszy: Zebrzydowskiego oraz Lubomirskiego	Uczeń: – omawia rolę postaci: Stanisława Lanckorońskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego – wyjaśnia, dlaczego rokosze i konfederacje miały destrukcyjny wpływ na życie polityczne w Rzeczypospolitej.	Uczeń: – ocenia postawy przywódców rokoszy – ocenia zjawisko oligarchizacji życia politycznego w Rzeczypospolitej – ocenia różne postawy polskiej szlachty wobec władzy królewskiej i racji stanu.

			szlacheckiego buntu – przedstawia przyczyny, cele i skutki konfederacji: barskiej i targowickiej.	– prezentuje przyczyny, cele i skutki konfederacji tyszowieckiej.		
6. Polskie wzorce obywatela	1. Obywatel w Rzeczypospolitej Obojga Narodów 2. Propozycje reform ustrojowych 3. Nowa koncepcja narodu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sarmatyzm – omawia rolę postaci: Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Piotra Skargi – zna datę wydania <i>Konstytucji 3 maja</i> (1791 r.) – przedstawia społeczne i obywatelskie idee A. Frycza Modrzewskiego – prezentuje założenia sarmatyzmu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „czarna procesja”, prawo o miastach – omawia rolę postaci: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Jana Dekerta – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), uchwalenia prawa o miastach (1791 r.) – tłumaczy, dlaczego termin obywatel początkowo dotyczył jedynie przedstawicieli stanu szlacheckiego – prezentuje XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – przedstawia pro-	Uczeń: – prezentuje wpływ reformacji na rozwój nowych idei społecznych na ziemiach polskich – omawia przyczyny krytyki szlacheckiej idei „złotej wolności” – wyjaśnia, na czym polegała nowa koncepcja narodu ukształtowana w XVIII w. – przedstawia ewolucję pojęcia obywatel na gruncie polskim.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Kallimacha, Biernata z Lublina, Jana Ostroroga – porównuje i ocenia postulaty reform: S. Leszczyńskiego, S. Konarskiego i S. Staszica – porównuje rozważania na temat pozycji obywatela w państwie w polskiej i zachodnioeuropejskiej publicystyce politycznej.	Uczeń: – ocenia XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – omawia i ocenia wpływ wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. na przemiany społeczne na ziemiach polskich.

			ces nabywania praw przez mieszczan w XVIII w.			
6 godzin						
IV. Wiek rewolucji						
1. Wielkie rewolucje	<p>1. Dlaczego wybuchła rewolucja amerykańska?</p> <p>2. Wojna o niepodległość</p> <p>3. Wybuch rewolucji</p> <p>4. Francja republiką</p> <p>5. Terror jakobinów i upadek rewolucji</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych, Deklaracja praw człowieka i obywatela</i> – omawia rolę postaci: Jerzego Waszyngtona, Benjamina Franklina – zna daty: wybuchu wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1774 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i> (4 lipca 1776 r.), zburzenia Bastylji (14 lipca 1789 r.), uchwalenia <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (26 sierpnia 1789 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki</i>, jakobini, przewrót termidoriański – omawia rolę postaci: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Ludwika XVI, Maximiliena de Robespierre’a – zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki</i> (1787 r.), ogłoszenia Francji republiką (wrzesień 1792 r.), dojścia do władzy jakobinów (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (lipiec 1794 r.) – wymienia bezpo- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „bostońskie picie herbaty”, Zgromadzenie Narodowe, Konstytuanta, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa), Konwent Narodowy – omawia rolę postaci: Thomasa Jeffersona, Johna Adamsa – zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), uchwalenia pierwszej konstytucji francuskiej (wrzesień 1791 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sankiuloci, I koalicja antyfrancuska, „konstytucja roku III” – omawia rolę postaci: Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena – zna daty: bitwy pod Lexington (1775 r.), traktatu pokojowego, którego zawarcie zakończyło wojnę o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1783 r.), wybuchu powstania w Wandei (1793 r.) – omawia relacje pomiędzy Wielką 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> na współczesne prawa człowieka – ocenia wpływ rewolucji: amerykańskiej oraz francuskiej na koncepcje państwa i prawa.

		<p>nia 1789 r.) – przedstawia zasady spisane w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>średnie przyczyny wojny kolonii angielskich o niepodległość – prezentuje zasady ustrojowe Stanów Zjednoczonych Ameryki – omawia okoliczności wybuchu rewolucji francuskiej – przedstawia stosunek społeczeństwa do rewolucji – wymienia główne etapy rewolucji francuskiej.</p>	<p>egzekucji Ludwika XVI (styczeń 1793 r.), uchwalenia „konstytucji roku III” (1795 r.) – wskazuje na mapie obszary Francji, na których doszło do wystąpień kontrrewolucyjnych – opisuje przebieg wojny kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej o niepodległość – prezentuje sytuację społeczno-ekonomiczną we Francji w XVIII w. – tłumaczy realne i symboliczne znaczenie zdobycia Bastylii.</p>	<p>Brytanią a koloniami angielskimi w Ameryce Północnej – prezentuje losy Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia i ocenia dyktatorskie rządy jakobinów.</p>	
<p>2. Rewolucje społeczne</p>	<p>1. Wiosna Ludów 2. Sztuka w służbie rewolucji 3. Ideologia socjalistyczna 4. Rewolucja</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, rewolucja październikowa – omawia rolę postaci: Karola Marksa,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja przemysłowa, socjalizm, komunizm, socjalizm naukowy – omawia rolę postaci: Giuseppe Ga-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, <i>Manifest komunistyczny</i>, rewizjonizm, reformizm – omawia rolę po-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mieniszewicy, bolszewicy, <i>Manifest październikowy</i> – omawia rolę postaci: Karola X, Lu-</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ rewolucji na sztukę – ocenia cele i skuteczność reformizmu – ocenia wpływ ideologii demokra-</p>

	<p>w Rosji w latach 1905–1907</p> <p>5. Rok 1917 w Rosji</p>	<p>Fryderyka Engelsa, Włodzimierza Lenina</p> <p>– zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), rewolucji lutowej w Rosji (marzec 1917 r.), rewolucji październikowej (listopad 1917 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów</p> <p>– prezentuje przyczyny oraz skutki rewolucji: lutowej i październikowej w Rosji.</p>	<p>ribaldiego, Ludwika Napoleona Bonaparte, Franciszka Józefa I</p> <p>– zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w Rosji (1905–1907 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpienia Wiosny Ludów</p> <p>– omawia społeczne skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój nowych ideologii</p> <p>– przedstawia założenia socjalizmu, socjalizmu utopijnego i komunizmu</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji w Rosji z lat 1905–1907</p> <p>– prezentuje rządy bolszewików w Rosji.</p>	<p>staci: Giuseppe Mazziniego, Mikołaja II, Piotra Stołypina</p> <p>– zna daty wybuchu Wiosny Ludów: w państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we Francji (luty 1848 r.), w państwach niemieckich i Austrii (luty 1848 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r.</p> <p>– prezentuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii</p> <p>– przedstawia okoliczności, które wpłynęły na ukształtowanie się rewizjonizmu i reformizmu.</p>	<p>dwika Filipa, Klemensa von Metternicha, Ferdynanda I</p> <p>– zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.)</p> <p>– tłumaczy, jaką rolę odgrywała sztuka w czasach rewolucji</p> <p>– porównuje rewolucyjny terror jakobinów i bolszewików</p> <p>– przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji życia w Europie.</p>	<p>tycznej i socjalistycznej na ruchy rewolucyjne</p> <p>– ocenia rządy bolszewików w Rosji.</p>
3. Społec-	1. Początki	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>czeństwo bez państwa</p>	<p>2. Anarchizm czy komunizm? 3. Anarchizm w XX wieku 4. Anarchiści na ziemiach polskich 5. Anarchiści współcześnie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm – omawia rolę postaci: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina – wymienia przyczyny ukształtowania się anarchizmu – przedstawia metody działania anarchistów.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu antyglobalizm – omawia rolę postaci: Pierre’a Proudhona, Edwarda Abramowskiego – przedstawia ideologiczne podstawy anarchizmu – omawia działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinięcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: anarchokunizm, anarchosyndykalizm, związki zawodowe – omawia rolę postaci Williama Godwina – wyjaśnia, za jakim modelem organizacji społeczeństwa opowiadał się Pierre Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Luigiiego Luicheniego, Leona Czolgosza, Jeana Jacques’a Élisée Reclusa – przedstawia wpływ anarchosyndykalizmu na działalność związków zawodowych w Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkultury młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny.</p>	<p>– ocenia stosunek anarchistów do państwa i władzy.</p>
<p>4. Komuna Paryska</p>	<p>1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania Komuny Paryskiej 3. Upadek Komuny Paryskiej 4. Represje wobec komu-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja 1871 r.) – przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi – omawia rolę postaci Jarosława Dąbrowskiego – zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrze-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Międzynarodówka</i> – omawia rolę postaci: Napoleona III, Louisa Adolphe’a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walego Wróblewskiego – zna daty: klęski</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę kobiet w rewolucjach francuskich.</p>	<p>Uczeń: – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu rewolucyjnego.</p>

	nardów 5. Kobiety we francuskich rewolucjach		sień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.) – przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej – prezentuje działalność Rady Komuny – wymienia przyczyny upadku Komuny Paryskiej.	Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.) – przedstawia wpływ wojny francusko-pruskiej na walki Komuny Paryskiej – tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.		
4 godziny						
V. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej						
1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej	1. Odbudowa państwowości 2. Powszechne prawo wyborcze 3. Od demokracji do sanacji 4. Wybory brzeskie 5. Prawa obywatelskie w konstytucjach II Rzeczypospolitej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja marcowa, konstytucja kwietniowa – omawia rolę postaci Józefa Piłsudskiego – zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Polskę (11 listopada 1918 r.), uchwalenia konstytucji: marcowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja – omawia rolę postaci Jędrzeja Moraczewskiego – zna datę przewrotu majowego (1926 r.) – wskazuje na mapie tereny zwartego osadnictwa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wybory brzeskie, proces brzeski, „getto ławkowe”, strajk rolny – zna daty: powołania rządu J. Moraczewskiego (listopad 1918 r.), pierwszych wyborów do sejmu w II Rzeczypospolitej (styczeń 1919 r.), wyborów brzeskich	Uczeń: – omawia rolę postaci Zofii Moraczewskiej – zna datę strajku powszechnego w Krakowie (1923 r.) – przedstawia i ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych.	Uczeń: – porównuje oraz ocenia zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.

	<p>spolitej</p> <p>6. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej</p> <p>7. Konflikty narodowościowe w II Rzeczypospolitej</p>	<p>(1921 r.) i kwietniowej (1935 r.)</p> <p>– przedstawia ustrój polityczny II Rzeczypospolitej ustanowiony w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.</p>	<p>– przedstawia początki kształtowania się II Rzeczypospolitej</p> <p>– prezentuje zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej</p> <p>– opisuje wielonarodową strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.</p>	<p>(1930 r.), procesu brzeskiego (1931–1932 r.)</p> <p>– tłumaczy, na czym polegał demokratyczny charakter II Rzeczypospolitej na początku jej istnienia</p> <p>– omawia okoliczności zamachu majowego.</p>		
<p>2. Władza i społeczeństwo w PRL</p>	<p>1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku</p> <p>2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa</p> <p>3. Jak powstała opozycja?</p> <p>4. Marzec '68</p> <p>5. Grudzień '70</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: poznański Czerwiec, wydarzenia marcowe, Grudzień '70</p> <p>– omawia rolę postaci: Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka</p> <p>– zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</i> (1952 r.), poznańskiego Czerwca (28–</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, kult jedności, odwilż październikowa</p> <p>– omawia rolę postaci: Stanisława Mikołajczyka, kard. Stefana Wyszyńskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika</p> <p>– zna daty: powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948 r.), od-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, „mała stabilizacja”, „partyzanci”, czarny czwartek</p> <p>– omawia rolę postaci: Józefa Różańskiego, Józefa Cyrankiewicza</p> <p>– zna daty: utworzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (1945 r.), przeprowadzenia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Antoniego Słonimskiego, Mieczysława Moczara, Karola Modzelewskiego</p> <p>– zna daty: powołania W. Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR (październik 1956 r.), powstania <i>Listu 34</i> (1964 r.)</p> <p>– prezentuje proces przejmowania władzy przez komuni-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia politykę PZPR wobec społeczeństwa.</p>

		<p>30 czerwca 1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.), wystąpień grudniowych na Wybrzeżu (1970 r.)</p> <p>– przedstawia skutki przejścia władzy w Polsce przez komunistów.</p>	<p>wilży październikowej (1956–1957 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki poznańskiego Czerwca</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki Marca '68</p> <p>– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wystąpień na Wybrzeżu z grudnia 1970 r.</p>	<p>referendum ludowego (1946 r.), uchwalenia „małej konstytucji” (1947 r.), czarnego czwartku w Gdyni (17 grudnia 1970 r.)</p> <p>– prezentuje stosunek władz komunistycznych do społeczeństwa</p> <p>– wymienia cele komunistycznej propagandy</p> <p>– omawia odwilż październikową i „małą stabilizację” z czasów rządów W. Gomułki</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania opozycji antykomunistycznej.</p>	<p>stów w powojennej Polsce</p> <p>– przedstawia proces formowania się opozycji w powojennej Polsce.</p>	
<p>3. Opozycja polityczna w PRL</p>	<p>1. Początki opozycji</p> <p>2. O wolne związki zawodowe</p> <p>3. Rozprawa z opozycją</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, postulaty sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Służba Bezpieczeństwa, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Wojskowa Rada</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Studencki Komitet Solidarności, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Jerzego Andrzejewskiego, Edwarda Lipińskiego, ks. Jana Ziei, Jana Józefa Lipskie-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia rolę organizacji opozycyjnych w walce o demokratyzację państwa polskiego.</p>

	<p>4. Dalsza walka o demokrację</p>	<p>Zawodowy „Solidarność”, Okrągły Stół – omawia rolę postaci: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, kard. Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jaruźelskiego – zna daty: wyboru kard. K. Wojtyły na papieża (1978 r.), strajku w Stoczni Gdańskiej (14–31 sierpnia 1980 r.), wprowadzenia stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.) – przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń z sierpnia 1980 r.</p>	<p>Ocalenia Narodowego – omawia rolę postaci: Jacka Kuronia, ks. Jerzego Popiełuszki – zna daty: strajków czerwcowych (1976 r.), powstania KOR (1976 r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 sierpnia 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 sierpnia 1980 r.), utworzenia NSZZ „Solidarność” (wrzesień 1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5 kwietnia 1989 r.) – wymienia cele i przedstawia charakter działalności KOR – omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy</p>	<p>Związki Zawodowe – omawia rolę postaci: Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyska – zna daty: założenia WZZ (1978 r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (22 lipca 1983 r.) – przedstawia okoliczności powstawania organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w. – opisuje wpływ problemów życia codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL – wymienia nazwy</p>	<p>go, Kazimierza Świątonia, Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wyszkwoskiego, Antoniego Sokołowskiego, Bogdana Borusewicz, Andrzeja Kołodzieja – zna daty powstania: Studenckiego Komitetu Solidarności (1977 r.) i ROPCiO (1977 r.) – przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi – opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki władz komunistycznych.</p>	
--	-------------------------------------	---	---	---	---	--

			<p>Komitet Strajkowy – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – prezentuje okoliczności zwołania obrad Okrągłego Stołu i decyzje polityczne ich uczestników.</p>	<p>organizacji opozycyjnych działających w PRL w latach 70. i 80. XX w.</p>		
<p>4. Między utopią a antyutopią</p>	<p>1. Wizje idealnego świata 2. Utopia w myśli politycznej 3. Antyutopia 4. Antyutopie w kinie 5. Eugenika – realizacja antyutopii</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, antyutopia – przedstawia przyczyny oraz sposoby wykorzystywania idei eugenicznych w XIX i XX w.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, eugenika – omawia rolę postaci: Aldousa Huxleya, George’a Orwella, Stanisława Lema – wymienia przykłady antyutopii (literackich i filmowych) – przedstawia cechy charakterystyczne antyutopii (literackich i filmowych) – porównuje utopie i antyutopie.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Platona, Thomasa More’a, Tommasa Campanelli, Francisca Bacona, Ignacego Krasickiego, Roberta Owena, Janusza Zajdla, Francisca Galtona – przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów – wyjaśnia przyczyny ukształtowania się antyutopii.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Louisa Auguste’a Blanqui, Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Jeana-Baptiste’a Godina – przedstawia znaczenie idei utopijnych w myśli politycznej – wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz praw człowieka.</p>	<p>Uczeń: – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki w kontekście zagrożenia powstaniem świata przypominającego ten przedstawiony w antyutopiach.</p>
<p>4 godziny</p>						

Moduł: Wojna i wojskowość

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Od falangi do legionu						
1. Wojny w starożytnej Grecji	<p>1. Konflikty w antycznej Grecji</p> <p>2. Jak były zorganizowane armie greckie?</p> <p>3. Zmagania Greków z Persami</p> <p>4. Wojna peloponeska</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hoplita, falanga – omawia rolę postaci: Miltiadesa, Temistoklesa, Leonidasa – zna daty bitew: pod Maratonem (490 r. p.n.e.), w wąwozie Termopile (480 r. p.n.e.), pod Salaminą (480 r. p.n.e.) – przedstawia obowiązujące w świecie greckim zasady postępowania w trakcie wojen. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hellenów – omawia rolę postaci: Dariusza I Wielkiego, Kserksesa – zna daty: powstania jońskiego (499–494 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami (479 r. p.n.e.), utworzenia Związku Morskiego (478 r. p.n.e.), wojny peloponeskiej (431–404 r. p.n.e.) – przedstawia tradycje militarne <i>polis</i> spartańskiej – omawia organizację armii greckiej – prezentuje przyczyny wojen grecko-perskich i opisuje ich przebieg 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Nieśmiertelni – omawia rolę postaci Cyrusa II Wielkiego – zna daty: wyprawy wojsk Dariusza I Wielkiego na Grecję (492 r. p.n.e.), wyprawy armii Kserksesa (480 r. p.n.e.), bitwy pod Mykale (479 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg imperium perskiego, obszary objęte powstaniem jońskim i miejsca bitew stoczonych w trakcie wojen grecko-perskich – opisuje sposób wykorzystywania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu szyk skośny – omawia rolę postaci Epaminondasa – zna daty: bitwy u ujścia Ajgospotamoj (405 r. p.n.e.), oblężenia Aten (404 r. p.n.e.), bitwy pod Leuktrami (371 r. p.n.e.) – opisuje przebieg bitwy pod Platejami – wyjaśnia okoliczności i skutki hegemonii Aten po wojnach z Persją – przedstawia okoliczności upadku hegemonii Sparty w świecie greckim – tłumaczy, na czym polegała przewaga szyku skośnego nad 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia na wybranych przykładach strategiczne aspekty starożytnych bitew.

			<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki decydujące o potęgę militarnej Sparty i Aten – podaje zalety i wady wykorzystywania falangi. 	<ul style="list-style-type: none"> falangi podczas walki – omawia przebieg bitew: pod Maratonem i Termopilami – opisuje przebieg wojny peloponeskiej – tłumaczy, czym była „wyprawa dziesięciu tysięcy”. 	<ul style="list-style-type: none"> tradycyjnym ustawieniem falangi. 	
2. Imperium Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> 1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje Aleksandra Wielkiego 3. Strategia władcy wobec podbitych obszarów 4. Rozpad imperium Aleksandra 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu kultura hellenistyczna – omawia rolę postaci Aleksandra III Wielkiego – zna daty bitew: nad Granikiem (334 r. p.n.e.), pod Issos (333 r. p.n.e.), pod Gaugamelą (331 r. p.n.e.) – wymienia przyczyny sukcesów Aleksandra Wielkiego podczas podboju Persji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu diadochowie – omawia rolę postaci: Filipa II Macedońskiego, Dariusza III – zna daty: bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.), podboju imperium perskiego przez Aleksandra Wielkiego (334–331 r. p.n.e.), śmierci Aleksandra (323 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persa- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hetajrowie, falanga macedońska – zna daty: zdobycia przez Filipa II Macedońskiego hegemonii w Grecji (359–336 r. p.n.e.), podboju wschodnich prowincji Persji przez Aleksandra Wielkiego (330–327 r. p.n.e.), wyprawy wojsk Aleksandra Wielkiego do Indii (327–325 r. p.n.e.), wojen diadochów (321–281 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Cassandra, Lizymacha, Ptolemeusza I Sotera, Antygona I Jednoońskiego, Seleukosa I Nikatora – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Cheroneją, ocenia jej znaczenie – przedstawia i ocenia sposób stłumienia przez Aleksandra buntu Greków – charakteryzuje i ocenia politykę Aleksandra Wielkiego wobec podbitych ludów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Aleksandra Wielkiego w bitwie nad Granikiem – porównuje i ocenia postawy Aleksandra Wielkiego oraz Dariusza III w bitwach: pod Issos i Gaugamelą – porównuje taktyki: Aleksandra Wielkiego w bitwie pod Gaugamelą oraz Epaminondasa w starciu pod Leuktrami.

			<p>mi</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje okoliczności sięgnięcia po hegemonię w świecie greckim – omawia przebieg wyprawy armii Aleksandra Wielkiego przeciwko Persom. 	<p>miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, co decydowało o zwycięstwach sił macedońskich w starciach z innymi armiami – omawia przebieg bitwy pod Issos – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Gaugamelą – przedstawia losy imperium macedońskiego po śmierci Aleksandra Wielkiego. 		
<p>3. Ekspansja Rzymu w czasach republiki</p>	<p>1. Jak doszło do podboju Italii?</p> <p>2. I wojna punicka</p> <p>3. II i III wojna punicka</p> <p>4. Dalsza ekspansja rzymska i jej skutki</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu legion – omawia rolę postaci Hannibala Barkasa – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny pu- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ekwicy, manipuł – omawia rolę postaci Gajusza Mariusza – zna daty: zakończenia podboju Italii przez Rzymian (264 r. p.n.e.), bitwy pod 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu abordaż – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Scypiona Afrykańskiego Starszego – zna daty: zdobycia Tarentu (272 r. p.n.e.), bitwy pod Mylae (260 r. p.n.e.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>velites</i>, <i>hastati</i>, <i>triarii</i>, sztyk „żółt”, sztyk manipularny – zna daty: sojuszu Rzymu z miastami latyńskimi (493 r. p.n.e.), najazdu Gallow na Rzym (390 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia zastosowanie w praktyce zasad: <i>Divide et impera</i>; <i>Si vis pacem, para bellum</i> – ocenia wpływ różnych formacji zbrojnych na przebieg bitew na

		<p>nickiej (149–146 r. p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje przyczyny i skutki rywalizacji rzymsko-kartagińskiej. 	<p>Kannami (216 r. p.n.e.), bitwy pod Zamą (202 r. p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie tereny zdobyte przez Rzymian w wyniku wojen punickich – opisuje organizację armii rzymskiej – porównuje uzbrojenie legionisty rzymskiego i hoplity greckiego – tłumaczy, dlaczego Rzymianie zyskali przewagę nad Kartagińczykami podczas walk na morzu – prezentuje najważniejsze etapy rzymskiej ekspansji terytorialnej w okresie republiki – przedstawia przyczyny i skutki reform wojskowych wprowadzonych przez Gajusza Mariusza – omawia zmiany zachodzące w armii 	<p>bitwy koło przylądka Eknomos (256 r. p.n.e.), bitwy nad Trebwią (218 r. p.n.e.), bitwy nad Jeziorem Trazymeńskim (217 r. p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie etapy ekspansji terytorialnej Rzymu – omawia przyczyny i przebieg ekspansji terytorialnej Rzymu na Półwyspie Apenińskim oraz etapy podboju Italii przez Rzymian – przedstawia okoliczności powstania floty rzymskiej i sposoby jej walki – opisuje przebieg i skutki wojen punickich – prezentuje przebieg bitwy pod Kannami i zastosowaną w jej trakcie strategię Kartagińczyków – przybliży przebieg 	<p>p.n.e.), zdobycia przez Rzymian Nowej Kartaginy w Hiszpanii (209 r. p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie szlak wojsk kartagińskich podczas II wojny punickiej – tłumaczy zależność między pozycją społeczną i majątkową obywateli rzymskich a rodzajem ich służby w armii – omawia rodzaje szyków w armii rzymskiej – wyjaśnia znaczenie rzymskich zasad: <i>Divide et impera; Si vis pacem, para bellum.</i> 	<p>przykładzie starcia pod Kannami.</p>
--	--	---	---	---	--	---

			rzymskiej w okresie republiki.	bitwy pod Zamą i zastosowaną w jej trakcie strategię Rzymian.		
4. Juliusz Cezar i Imperium Rzymskie	<p>1. Kryzys republiki i podbój Galii</p> <p>2. Wojny domowe u schyłku republiki</p> <p>3. Idea <i>pax Romana</i> i jej znaczenie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu gladiator – omawia rolę postaci: Juliusza Cezara, Spartakusa, Oktawiana Augusta – zna daty: zawiązania I triumwiratu (60 r. p.n.e.), powstania Spartakusa (73–71 r. p.n.e.), zawiązania II triumwiratu (43 r. p.n.e.), bitwy pod Akcjum (31 r. p.n.e.) – przedstawia rolę gladiatorów w starożytnym Rzymie – omawia okoliczności przejścia władzy w Rzymie przez Juliusza Cezara – tłumaczy, dlaczego wojska Juliusza Cezara odnosiły zwycięstwa w starciach z 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: triumwirat, „pokój rzymski” (<i>pax Romana</i>), limes – omawia rolę postaci: Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza – zna daty: wojny galijskiej (58–51 r. p.n.e.), wojny Cezara z Pompejuszem (49–45 r. p.n.e.), bitwy pod Farsalos (48 r. p.n.e.), zabójstwa Cezara (44 r. p.n.e.), ogłoszenia „pokoju rzymskiego” (27 r. p.n.e.) – przedstawia przebieg i skutki wojny galijskiej – wyjaśnia, jakie korzyści i straty przynosiła surowa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu liktor – omawia rolę postaci: Lucjusza Korneliusza Sulli, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Kleopatry VII, Lepidusa, Marka Aureliusza, Trajana, Hadriana – zna daty: dyktatury Sulli (82–79 r. p.n.e.), powstania Wercyngetoryksa (53–52 r. p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 r. p.n.e.), bitwy pod Filippi (42 r. p.n.e.), wojny Oktawiana z Markiem Antoniuszem (32–31 r. p.n.e.) – tłumaczy, w jakich okolicznościach Lucjusz Korneliusz Sulla 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ostatecznego podboju Galii przez wojska Cezara (51 r. p.n.e.), wkroczenia armii Cezara do Italii (49 r. p.n.e.), bitwy pod Dyrrachium (48 r. p.n.e.) – omawia strategię Juliusza Cezara wykorzystaną w trakcie oblężenia Alezji – wyjaśnia wpływ zmian wprowadzonych w armii rzymskiej w I i II w. n.e. na życie społeczne w państwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne oraz militarne skutki rywalizacji wybitnych wodzów na przykładzie Juliusza Cezara i Gnejusza Pompejusza – ocenia strategię bitewną Juliusza Cezara na wybranych przykładach.

		mającymi nad nimi przewagę liczebną siłami przeciwników.	dyscyplina wprowadzona w legionach rzymskich – tłumaczy, na czym polegała idea <i>pax Romana</i> , wymienia skutki jej wprowadzenia w Imperium Rzymskim.	wprowadził w Rzymie dyktaturę – omawia przebieg wojny między Juliuszem Cezarem a Pompejuszem – przedstawia taktykę wykorzystaną przez Juliusza Cezara w trakcie bitwy pod Farsalos – prezentuje zmiany, które wprowadzono w armii rzymskiej w I i II w. n.e. – wyjaśnia rolę rzymskiego limesu w podziale starożytnego świata na „cywilizowany” i „barbarzyński”.		
4 godziny						
Czasy rycerskie						
1. Od drużyny książęcej do rycerstwa	1. Europa Zachodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rycerstwo, drużyna – omawia rolę postaci: Mieszka I, Karola Wielkiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: pancerni, pospolite ruszenie – omawia rolę postaci Karola Młota – zna datę bitwy pod	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tarczownicy, legendy arturiańskie – przedstawia przyczyny i przejawy	Uczeń: – opisuje proces rezygnacji z drużyny książęcej na ziemiach polskich w średniowieczu – podaje przykłady	Uczeń: – ocenia walory militarne drużyny książęcej w państwie piastowskim.

	książęce w Polsce 4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce	– zna datę bitwy pod Cedynią (972 r.) – przedstawia organizację wojsk w państwie piastowskim.	Poitiers (732 r.) – przedstawia znaczenie bitwy pod Poitiers – opisuje zmiany wprowadzone w armii frankijskiej w czasach panowania Karola Wielkiego – prezentuje rolę, organizację i sposób finansowania drużyny Mieszka I – omawia przebieg i znaczenie bitwy pod Cedynią – tłumaczy, dlaczego władcy zrezygnowali ze stałych drużyn i nadawali ziemię w zamian za służbę wojskową.	upadku znaczenia armii rzymskiej – omawia sytuację militarną w Europie Zachodniej na początku średniowiecza – prezentuje organizację i sposób walki armii Franków – opisuje relacje między władcami piastowskimi a drużynnikami – wymienia wady i zalety rezygnacji władców ze stałych drużyn na rzecz nadawania ziemi w zamian za służbę wojskową – omawia proces kształtowania się rycerstwa i znaczenie tego nowego stanu w monarchii polskiej – przytacza legendy arturiańskie.	wpływu symboliki przekazów arturiańskich na średniowieczne legendy polskie – przedstawia związek pomiędzy wprowadzeniem systemu lennego a zmianami w organizacji średniowiecznych armii.	
2. Etos ry-	1. Kształtowa-	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>cerski</p>	<p>nie się rycerstwa 2. Wyprawy krzyżowe i zakony rycerskie 3. Herby i turnieje 4. Rycerstwo w kulturze</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: herb, turniej, kultura rycerska – zna daty: I wyprawy krzyżowej (1096–1099 r.), IV wyprawy krzyżowej (1202–1204 r.), zdobycia Akki przez wojska tureckie (1291 r.) – wyszczególnia elementy obyczajowości rycerskiej – wymienia cnoty rycerskie.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: etos rycerski, zakon rycerski – omawia rolę postaci Urbana II – zna daty: zdobycia Jerozolimy i utworzenia Królestwa Jerozolimskiego (1099 r.), utworzenia zakonu krzyżackiego (1191 r.), upadku cesarstwa łacińskiego (1261 r.) – wymienia cechy charakterystyczne etosu rycerskiego – analizuje elementy obyczajowości rycerskiej w średniowieczu – tłumaczy, jaką rolę odgrywały w średniowieczu zamki rycerskie.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Gotfryda z Bouillon, Saladyna – zna daty: wezwania chrześcijan przez Urbana II do rozpoczęcia krucjat (1095 r.), II wyprawy krzyżowej (1147–1149 r.), III wyprawy krzyżowej (1189–1192 r.), V wyprawy krzyżowej (1217–1221 r.), VI wyprawy krzyżowej (1248–1254 r.), VII wyprawy krzyżowej (1270 r.) – przedstawia proces kształtowania się rycerstwa – podaje przykłady nieprzestrzegania etosu rycerskiego w średniowieczu – prezentuje etapy i skutki wypraw krzyżowych – analizuje zmiany uzbrojenia rycerstwa w średniowieczu.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Konrada III, Ludwika VII, Fryderyka Barbarossy, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce, Baldwina I, Fryderyka II Hohenstaufa, Ludwika IX Świętego – przedstawia i ocenia znaczenie wypraw krzyżowych dla Europy – porównuje turniejowe i bitewne wyposażenie rycerzy.</p>	<p>– ocenia wpływ wypraw krzyżowych na kształtowanie się rycerstwa europejskiego – omawia i ocenia wpływ średniowiecznego etosu rycerskiego na obyczajowość i kulturę w następujących epokach.</p>
----------------------	--	---	---	--	---	---

<p>3. Wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe</p>	<p>1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Sobór w Konstancji 4. Klęska zakonu krzyżackiego</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Konrada Mazowieckiego – zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409–1411 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 lipca 1410 r.), wojny trzynastoletniej (1454–1466 r.), hołdu pruskiego (1525 r.) – opisuje okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa – omawia rolę postaci: Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta I Starego, Albrechta Hohenzollerna – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1308–1309 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-krzyżackich toczonych w czasach panowania ostatnich</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Zawiszy Czarnego z Garbowa, Pawła Włodkowica – zna daty: soboru w Konstancji (1414–1418 r.), powstania antykrzyżackiego w Prusach (1454 r.), bitwy pod Chojnicami (1454 r.), ostatniej wojny z Krzyżakami (1519–1521 r.) – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polsko-litewskich i krzyżackich w czasie wielkiej wojny z zakonem oraz zmiany terytorialne będące następstwami zawarcia I pokoju toruńskiego – przedstawia proces kształtowania się średniowiecznego rycerstwa polskiego – opisuje przebieg</p>	<p>Uczeń: – zna datę utworzenia Związku Pruskiego (1440 r.) – wyjaśnia znaczenie poglądów religijnych i politycznych dla definiowania wojen: sprawiedliwych i niesprawiedliwych w średniowieczu – ocenia, czy wojna może być sprawiedliwa, i uzasadnia swoją opinię.</p>	<p>Uczeń: – ocenia poglądy Pawła Włodkowica na temat przyczyn i sposobu prowadzenia wojen – ocenia znaczenie dla sporu polsko-krzyżackiego: bitwy pod Płowcami, bitwy pod Grunwaldem, wystąpienia Pawła Włodkowica na sejmiku w Konstancji.</p>
---	---	--	--	--	--	---

			<p>Piastów</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – podaje okoliczności sekularyzacji zakonu krzyżackiego. 	<p>bitwy pod Grunwaldem</p> <ul style="list-style-type: none"> – przybliży postawy postów polskich w trakcie soboru w Konstancji – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny trzynastoletniej. 		
<p>4. Koniec epoki rycerstwa</p>	<p>1. Wojna stuletnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny stuletniej (1337–1453 r.), zdobycia Konstantynopola przez Turków (1453 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny stuletniej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Joanny d’Arc, Jana Husa – zna daty bitew: pod Crécy (1346 r.), pod Azincourt (1415 r.) – wyjaśnia, dlaczego bitwy: pod Crécy i Azincourt oznaczały koniec epoki rycerstwa – przedstawia wpływ Joanny d’Arc na przebieg wojny stuletniej – wskazuje okoliczności wprowadzenia broni palnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Filipa VI, Edwarda III, Karola VII, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki – zna daty: spalenia Joanny d’Arc na stosie (1431 r.), utworzenia Konfederacji Szwajcarskiej (1291 r.), bitwy pod Lipanami (1434 r.) – charakteryzuje technikę wojenną stosowaną przez wojska husyckie – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wy- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Arnolda von Winkelrieda – zna daty: bitwy pod Morgarten (1315 r.), bitwy pod Dornbach (1499 r.), odsieczy Pragi przez wojska Jana Žižki (1420 r.) – przedstawia przebieg wojen Szwajcarów o zachowanie suwerenności i wpływ tych konfliktów na sposób prowadzenia działań wojennych w nowożytnej Europie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia militarne skutki zastosowania broni palnej.

			– prezentuje zmiany organizacji armii europejskich w XV w.	korzystywanie przez husytów wozów bojowych – przedstawia sposoby zastosowania broni palnej podczas prowadzenia działań wojennych w XV w.	– wyjaśnia, na czym polega symbolika postaci Winkelrieda.	
4 godziny						
Wojny religijne i dynastyczne						
1. Wojny religijne w XVI wieku	1. Reformacja i początki konfliktów religijnych 2. Wojny włoskie 3. Konflikty religijne we Francji 4. Klęska Wielkiej Armady	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu wojna religijna – omawia rolę postaci Marcina Lutra – zna daty: wystąpienia Marcina Lutra (1517 r.), pokoju w Augsburgu (1555 r.), tzw. nocy św. Bartłomieja (1572 r.), wydania <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – podaje przyczyny i skutki konfliktów religijnych w Europie.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. noc św. Bartłomieja, Wielka Armada – omawia rolę postaci: Thomasa Münzera, Katarzyny Medycejskiej, Henryka de Burbon, Elżbiety I – zna daty: powstania chłopskiego w Niemczech (1524–1525 r.), bitwy pod Frankenhäusen (1525 r.), klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – tłumaczy, w jaki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Szmalkaldzki, <i>Sacco di Roma</i> – omawia rolę postaci: Karola V, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I, Francisca Drake’a – zna daty: sejmu w Spirze (1529 r.), utworzenia Związku Szmalkaldzkiego (1531 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527 r.), tzw. wojny trzech Henryków (1574–1589 r.)	Uczeń: – zna daty: wojen szmalkaldzkich (1546–1552 r.), wyprawy wojsk Karola VIII do Włoch (1494 r.), wyprawy sił Ludwika XII do Włoch (1499 r.), bitwy pod Marignano (1515 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.), wydania edyktu tolerancyjnego w Saint-Germain-en-Laye (1562 r.), wojny między hugenotami a katolikami we Francji (1562–1594 r.), pokoju w Saint-	Uczeń: – ocenia, czy postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> mogły stanowić podstawę pokojowego współistnienia protestantów i katolików – ocenia, czy reformacja musiała oznaczać wciągnięcie państw europejskich w konflikty o podłożu religijnym.

			<p>sposób reformacja wpłynęła na radykalizację nastrojów społecznych w Niemczech</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny chłopskiej w Niemczech – wskazuje wady i zalety prowadzenia działań wojennych z pomocą wojsk zaciężnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg i skutki wojen religijnych w Niemczech – tłumaczy, jaką rolę odegrało użycie broni palnej w trakcie bitwy pod Pawią – podaje skutki polityczne <i>Sacco di Roma</i> – wymienia przyczyny sukcesów i klęsk armii francuskiej w czasie wojen włoskich – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji angielsko-hiszpańskiej. 	<p>Germain-en-Laye (1570 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich – omawia wpływ wojen włoskich na sposób prowadzenia konfliktów zbrojnych w epoce nowożytnej – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji. 	
2. Europa w XVII wieku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konflikt w Niderlandach 2. Wybuch wojny trzydziestoletniej 3. Wojna w Rzeszy 4. Zakończenie wojny trzy- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.) – wymienia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. defenestracja praska, Armia Nowego Wzoru – omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Olivera 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. pacyfikacja gandawska – omawia rolę postaci: Wilhelma Orańskiego, Fryderyka V, Ferdynanda Habsburga, Chry- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Filipa II, Gábor Bethlena – zna daty: unii w Arras (1579 r.), najeźdu wojsk Gábor Bethlena na Wiedeń (1619 r.), oblężenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne i społeczne skutki wojny trzydziestoletniej.

	<p>dziesiętniej 5. Jak walczo- no w XVII wie- ku 6. Wzrost po- tęgi Francji</p>		<p>Cromwella, Arman- da Jeana du Plessis de Richelieu, Ludwi- ka XIV – zna daty: tzw. II defenestracji pra- skiej (1618 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.) – wskazuje na mapie obszary krajów za- angażowanych w wojnę trzydziesto- letnią – przedstawia spo- soby prowadzenia walk w XVII w. – wymienia nazwy formacji zbrojnych walczących w XVII w. – prezentuje zna- czenie fortyfikacji dla prowadzenia działań wojennych w XVII w.</p>	<p>stiana IV, Albrechta von Wallensteina – zna daty: wybuchu antyhisz- pańskiego powstania w Niderlandach (1566 r.), zawarcia tzw. pacyfikacji gan- dawskiej (1576 r.), wkroczenia wojsk duńskich do Rzeszy (1625 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), od- wołania <i>Edyktu nan- tejskiego</i> (1685 r.) – przedstawia przy- czyny, przebieg i skutki konfliktu w Niderlandach – wymienia i charak- teryzuje okresy woj- ny trzydziestoletniej – tłumaczy, dlaczego zwycięstwo Szwe- dów pod Lützen można określić jako pyrrusowe – omawia przyczyny i skutki odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i></p>	<p>Magdeburga (1631 r.), bitwy pod Nör- dlingen (1634 r.), upadku La Rochelle (1628 r.) – wyjaśnia, na czym polegała przewaga żołnierzy Armii No- wego Wzoru nad innymi wojskami zaciężnymi – tłumaczy, dlaczego wojna trzydziesto- letnia trwała tak długo i czemu anga- żowali się w nią władcy kolejnych państw sąsiadują- cych z Rzeszą.</p>	
--	---	--	---	---	--	--

				we Francji – określa wady i zalety sposobów zaopatrywania wojsk w XVII w.		
3. Armia polska za pierwszych królów elekcyjnych	1. Armia polsko-litewska w XVI wieku 2. Wojny o Inflanty 3. Wojny ze Szwedami 4. Wojny z Rosją i Turcją na początku XVII wieku	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu husaria – omawia rolę postaci: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego – zna daty bitew: pod Kircholmem (1605 r.), pod Kłuszynem (1610 r.), pod Cecorą (1620 r.), pod Chocimiem (1621 r.) – wymienia cechy charakterystyczne armii polsko-litewskiej w XVI w.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojsko kwarciane, piechota wybraniecka – omawia rolę postaci Stefana Batorego – zna daty: wojny z Moskwą o Inflanty (1577–1582 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.), wojny z Rosją (1609–1619 r.), rozejmu w Dywilinie (1619 r.) – wskazuje na mapie tereny, których przynależność budziła spory pomiędzy Rzeczpospolitą a Szwecją – określa cechy charakterystyczne armii polsko-litewskiej w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: obrona potoczna, rota, lisowczycy, koncerz – omawia rolę postaci Aleksandra Lisowskiego – zna daty: utworzenia piechoty wybranieckiej (1578 r.), wyprawy połockiej (1579 r.), wyprawy na Wielkie Łuki (1580 r.), wyprawy pskowskiej (1581–1582 r.), inwazji wojsk szwedzkich na Inflanty (1604 r.), wyprawy sił Dymitra Samozwańca na Moskwę (1604 r.), zdobycia Smoleńska (1611 r.) – wskazuje na mapie	Uczeń: – zna datę przyłączenia Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.) – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy wojskami kozackimi a lisowczykami – określa skuteczność armii polsko-litewskiej w XVI w. – ocenia, czy śmierć Jana Karola Chodkiewicza w trakcie walk pod Chocimiem miała wpływ na postawy żołnierzy polskich.	Uczeń: – ocenia działalność i skuteczność lisowczyków jako wojska najemnego – ocenia wartość bojową husarii – ocenia skuteczność wybitnych wodzów podczas wielkich bitew z pierwszej połowy XVII w.

			<p>XVI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia reformy wojskowe wprowadzone przez Stefana Batorego – omawia strategię Jana Karola Chodkiewicza wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kircholmem – analizuje strategię Stanisława Żółkiewskiego wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kłuszynem – prezentuje uzbrojenie i sposób walki husarii. 	<p> kierunki wypraw wojsk Stefana Batorego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny o Inflanty toczonej w czasach panowania Stefana Batorego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich, polsko-rosyjskich oraz polsko-tureckich, które toczono na przełomie XVI i XVII w. 		
4. Od potęgi do kryzysu Rzeczypospolitej	<ol style="list-style-type: none"> 1. W walce z Gustawem Adolfem 2. Kozacy 3. Reformy armii polskiej w drugiej połowie XVII wieku 4. Potop szwedzki 5. Schyłek pol- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Bohdana Chmielnickiego, Władysława IV, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego – zna daty: bitwy pod Oliwą (1627 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), wybuchu powstania Chmiel- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu rejestr kozacki – omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego – zna daty: zajęcia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: autorament, wojsko komputerowe – omawia rolę postaci: Jeremiego Wiśniowieckiego, Janusza Radziwiłła, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego – zna daty: wojny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Arendta Dickmanna – zna daty: utworzenia rejestru kozackiego (1572 r.), bitwy pod Walmoją (1626 r.), kapitulacji wojsk polskich pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), oblę- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy Rzeczpospolita w XVII w. potrzebowała silnej i dużej floty – ocenia, czy decyzja Jana III Sobieskiego dotycząca zaangażowania się w działania wojenne przeciwko Tur-

	<p>skiej potęgi militarnej</p>	<p>nickiego (1648 r.), bitwy pod Chociem (1673 r.), bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – wymienia przyczyny sukcesów i porażek Szwedów w wojnach z Rzeczpospolitą.</p>	<p>Pomorza Gdańskiego przez Szwedów (1626–1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), bitwy nad Żółtymi Wodami (1648 r.), bitwy pod Korsuniem (1648 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), ugody w Perejasławiu (1654 r.), oblężenia Jasnej Góry (1655 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.), pokoju w Andruszowie (1667 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – tłumaczy, co było podstawą siły bojowej Kozaków i jak wykorzystywali ją oni w praktyce – omawia reformy wprowadzone w armii polskiej w dru-</p>	<p>polsko-szwedzkiej (1621–1622 r.), oblężenia Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Warszawą (1656 r.), zerwania związków lennych Brandenburgii z Polską (1656 r.), układu w Radnot (1656 r.), wojny Rzeczypospolitej z Turcją (1672–1676 r.), traktatu w Żurawnie (1676 r.) – opisuje przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich toczonych w pierwszej połowie XVII w. – prezentuje przebieg i skutki potopu szwedzkiego – przedstawia przebieg i skutki wojen polsko-tureckich toczonych w drugiej połowie XVII w.</p>	<p>żenia Koldyngi (1658 r.) – przedstawia wpływ sytuacji finansowej Rzeczypospolitej na wyniki zmagañ jej armii.</p>	<p>cji i rozpoczęcia odsieczy wiedeńskiej była słuszna.</p>
--	--------------------------------	---	--	---	---	---

			giej połowie XVII w.	– omawia strategię wykorzystaną przez Jana III Sobieskiego w trakcie bitwy pod Wiedniem.		
5. Upadek Rzeczypospolitej	<p>1. Konfederacja barska</p> <p>2. Reformy wojska w XVIII wieku</p> <p>3. Wojna w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i></p> <p>4. Powstanie kościuszkowskie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu kosynierzy</p> <p>– omawia rolę postaci: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– zna daty: konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.), powstania kościuszkowskiego (1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki powstania kościusz-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, Sejm Niemy, naczelnik powstania, rzeź Pragi</p> <p>– omawia rolę postaci: Kazimierza Pułaskiego, Jana Henryka Dąbrowskiego</p> <p>– zna daty: utworzenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), bitwy pod Zieleńcami (18 czerwca 1792 r.), przysięgi Tadeusza Kościuszki w Krakowie (24 marca 1794 r.), bitwy pod Raławicami (4 kwietnia 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 czerwca 1794 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: Sejmu Niemego (1717 r.), utworzenia Generalności (1769 r.), ogłoszenia detronizacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1770 r.), reformy wojska uchwalonej przez Sejm Wielki (1789 r.), bitwy pod Dubienką (18 lipca 1792 r.)</p> <p>– omawia przebieg działań politycznych i walk prowadzonych przez konfederatów barskich</p> <p>– określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i></p> <p>– przedstawia strategię wykorzystaną</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Polacy brali udział w wojnie o niepodległość USA</p> <p>– wymienia różnice pomiędzy konfederacją barską a powstaniem kościuszkowskim</p> <p>– porównuje przyczyny klęski konfederacji barskiej i powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wkład militarny Polaków w walkę o zachowanie niepodległości</p> <p>– ocenia kierunek, w jakim zmierzały reformy wojska Rzeczypospolitej w XVIII w.</p>

		kowskiego.	<p>bitwy pod Maciejowicami (10 października 1794 r.), rzezi Pragi (4 listopada 1794 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, w jakich okolicznościach zawiązano konfederację barską – przedstawia reformy wojska przeprowadzone w XVIII w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miało ustanowienie Orderu Virtuti Militari – prezentuje przebieg powstania kościuszkowskiego. 	<p>przez Tadeusza Kościuszkę w trakcie bitwy pod Racławicami</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego udział kosynierów w bitwie racławickiej był możliwy i wyjątkowo ważny – tłumaczy cel przeprowadzonej przez Rosjan rzezi mieszkańców Pragi. 		
5 godzin						
Wojny wieku XIX						
1. Epoka napoleońska	<p>1. Rewolucja francuska i jej wpływ na przemiany w wojsku</p> <p>2. Początki kariery Napoleona Bona-</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Napoleona Bonapartego – zna daty: wybuchu rewolucji francuskiej (1789 r.), bitwy pod Austerlitz (1805 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. 100 dni Napoleona – omawia rolę postaci Aleksandra I – zna daty: koronacji cesarskiej Napoleo- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. bitwa trzech cesarzy, tzw. bitwa narodów – omawia rolę postaci: Franciszka I, Horatia Nelsona, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: taktyka linearna, taktyka kolumnowo-tyralierska – omawia rolę postaci: Louisa Nicola- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia talent militarny Napoleona.

	<p>partego</p> <p>3. Wielkie zwycięstwa Napoleona</p> <p>4. Wyprawa na Moskwę</p> <p>5. Upadek cesarza Francuzów</p> <p>6. Armie w epoce napoleońskiej</p>	<p>wyprawy armii Napoleona na Rosję (1812 r.)</p> <p>– podaje przyczyny i skutki klęski wojsk Napoleona w Rosji.</p>	<p>na (1804 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.), abdykacji Napoleona (1814 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.)</p> <p>– przedstawia wpływ rewolucji francuskiej na przemiany w wojsku</p> <p>– wymienia bitwy, które miały przełomowe znaczenie w kampaniach napoleońskich</p> <p>– charakteryzuje rodzaje wojsk tworzących armię Napoleona</p> <p>– prezentuje przebieg i skutki wyprawy sił Napoleona na Moskwę.</p>	<p>Michaiła Kutuzowa, Arthura Wellesleya</p> <p>– zna daty: objęcia przez Napoleona dowództwa nad Armią Włoch (1796 r.), wyprawy wojsk Napoleona do Egiptu (1798 r.), bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1799 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.), bitwy pod Frydlandem (1807 r.), bitwy pod Jeną (1806 r.), bitwy pod Auerstädt (1806 r.), bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.)</p> <p>– omawia początki kariery Napoleona Bonapartego</p> <p>– wymienia czynniki, które zadecydowały o zwycięstwie Francuzów w wojnie z siłami I koalicji</p>	<p>sa Davouta, Michela Ney</p> <p>– zna daty: I koalicji antyfrancuskiej (1792–1797 r.), utworzenia armii narodowej we Francji (1793 r.), zdobycia przez siły Napoleona Tulonu (1793 r.), II koalicji antyfrancuskiej (1799–1802 r.), pokoju w Amiens (1802 r.), wybuchu wojny francusko-angielskiej (1803 r.), III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), IV koalicji antyfrancuskiej (1806–1807 r.), bitwy pod Ławą Pruską (1807 r.), V koalicji antyfrancuskiej (1808–1809 r.), VI koalicji antyfrancuskiej (1812–1814 r.), VII koalicji antyfrancuskiej (1815 r.)</p> <p>– wyjaśnia, czym</p>	
--	--	--	--	--	--	--

				<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg kampanii napoleońskich – prezentuje strategię wykorzystaną przez Arthura Wellesleya w trakcie bitwy pod Waterloo – określa okoliczności upadku Napoleona. 	różniła się kampania rosyjska od poprzednich wojen toczonych przez armię Napoleona.	
2. „Czarna i biała legenda” Napoleona	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stosunek Napoleona do podbitej ludności 2. Polityka francuska wobec Hiszpanii 3. Księstwo Warszawskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę utworzenia Księstwa Warszawskiego (1807 r.) – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Napoleona</i>, blokada kontynentalna – omawia rolę postaci Józefa Poniańskiego – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), wojny z Austrią (1809 r.), wysłania legionistów polskich na Santo Domingo (1801–1802 r.) – wskazuje na mapie obszary państw zależnych od Francji w czasach rządów Na- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. II wojna polska – omawia rolę postaci: Józefa Bonapartego, Józefa Zajęzka – zna daty: blokady kontynentalnej (1806–1810 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (1806 r.) – prezentuje politykę francuską w Hiszpanii – przedstawia słabości i zalety Księstwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: traktatu w Fontainebleau (1807 r.), usunięcia Francuzów z Hiszpanii (1813 r.) – przedstawia stosunek różnych narodów europejskich do Napoleona – wyjaśnia różnice pomiędzy ocenami Napoleona w Polsce i w innych państwach europejskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek Napoleona do podbitej ludności – ocenia stosunek Napoleona do Polaków – ocenia, czy opowiedzenie się po stronie Napoleona przyniosło Polakom korzyści.

			<p>poleona</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia stosunek Napoleona do podbitej ludności – opisuje wkład militarny Polaków w kampanie armii Napoleona. 	<p>Warszawskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje „czarną i białą legendę” Napoleona. 		
<p>3. Od kongresu wiedeńskiego do <i>pax Britannica</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nowy ład w Europie 2. Rewolucje w pierwszej połowie XIX wieku 3. Wojna krymska i kongres berliński 4. Konflikty kolonialne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu kongres wiedeński – zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815 r.) – wymienia postanowienia polityczne i terytorialne uczestników kongresu wiedeńskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Święte Przymierze, <i>pax Britannica</i>, Wiosna Ludów, wojna krymska, kongres berliński – omawia rolę postaci: Aleksandra I, Wiktorii I, Aleksandra II – zna daty: utworzenia Świętego Przymierza (1815 r.), wybuchu powstania listopadowego (1830 r.), Wiosny Ludów (1848–1849 r.), wojny krymskiej (1853–1856 r.), kongresu berlińskiego (1878 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: epoka wiktoriańska, rządy reakcji, tzw. sojusz trzech cesarzy, powstanie sipajów, wojny burskie, tzw. powstanie bokserów – omawia rolę postaci: Mikołaja I, Giuseppe Mazziniego, Józefa Bema – zna daty: rewolucji we Francji i w Belgii (1830 r.), powstania sipajów (1857–1859 r.), zawarcia tzw. sojuszu trzech cesarzy (1873 r.), I wojny burskiej (1880–1881 r.), tzw. powstania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: podboju Algierii (1830–1847 r.), powstań we Włoszech (1831 r.), I wojny opiumowej (1839–1842 r.), oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.), pokoju w San Stefano (1878 r.), dwuprzymierza Niemiec i Austro-Węgier (1879 r.), wojny Brytyjczyków z Zulusami (1879 r.), I wojny włosko-etiopskiej (1887–1889 r.), II wojny włosko-etiopskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ postanowień uczestników kongresu berlińskiego na ład europejski – ocenia politykę Wielkiej Brytanii w XIX i na początku XX w.

			<p>r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego – tłumaczy, komu służyły, a kogo ograniczały postanowienia uczestników kongresów: wiedeńskiego i berlińskiego – przedstawia rolę, jaką miało odgrywać Świąte Przymierze – wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Britannica</i> – określa przyczyny rywalizacji rosyjsko-tureckiej – prezentuje postanowienia uczestników kongresu berlińskiego. 	<p>bokserów (1899 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co leżało u podstaw potęgi Wielkiej Brytanii – określa przyczyny, przebieg i skutki rewolucji europejskich z pierwszej połowy XIX w. – wymienia rewolucje z pierwszej połowy XIX w. – tłumaczy, dlaczego władcy państw Europy Zachodniej ingerowali w konflikt rosyjsko-turecki – omawia przebieg i skutki wojny krymskiej – wymienia konflikty kolonialne, w które była zaangażowana Wielka Brytania – wyjaśnia, dlaczego państwa europejskie angażowały się w konflikty kolonialne 	<p>(1895–1896 r.), bitwy pod Aduą (1896 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg działań zbrojnych w trakcie wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.) – omawia konflikty kolonialne w Afryce – przedstawia konflikty kolonialne w Azji – prezentuje ekspansję kolonialną Francji, Niemiec i Włoch. 	
--	--	--	---	--	--	--

				– przedstawia korzyści, jakie polityka kolonialna przynosiła mocarstwom europejskim.		
4. Przemiany w wojskowości w XIX wieku	<p>1. Armie narodowe</p> <p>2. Wynalazki i nowa broń</p> <p>3. Wojny we Włoszech i powstanie Czerwonego Krzyża</p> <p>4. Wojna francusko-niemiecka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Czerwony Krzyż</p> <p>– zna daty: Wiosny Ludów we Włoszech (1848–1849 r.), utworzenia Królestwa Włoch (1861 r.), proklamowania powstania II Rzeszy (18 stycznia 1871 r.)</p> <p>– wymienia wady i zalety wprowadzenia armii narodowych z poboru.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldiego, Napoleona III, Ottona von Bismarcka</p> <p>– zna daty: bitwy pod Solferino (1859 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.), pokoju w Frankfurtach nad Menem (1871 r.)</p> <p>– podaje cechy charakterystyczne i skutki powstania armii narodowych</p> <p>– wymienia nowe rodzaje broni i wynalazki służące jej udoskonaleniu</p> <p>– przedstawia okoliczności utworzenia Czerwonego Krzyża.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Jeana Henriego Dunanta</p> <p>– zna daty: skonstruowania karabinu iglicowego (1836 r.), skonstruowania karabinu maszynowego (1884 r.), I bitwy pod Custozą (1848 r.), wojny francusko-austriackiej (1859 r.), wyprawy „czerwonych koszul” (1860 r.), wojny włosko-prusko-austriackiej (1866 r.), II bitwy pod Custozą (1866 r.), bitwy pod Sedanem (1870 r.)</p> <p>– wyjaśnia wpływ rozwoju techniki na sposób prowadzenia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Hiramusa Maximusa, Helmuta von Moltke</p> <p>– zna daty: uchwalenia konwencji genewskiej (1864 r.), kapitulacji francuskiej Armii Renu pod Metzem (1870 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny wzrostu strat osobowych na polach bitew w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób starano się poprawić opiekę nad żołnierzami rannymi na polach bitew.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje przebieg zjednoczenia Włoch i Niemiec oraz ocenia, w którym z tych procesów aspekt militarny miał większe znaczenie.</p>

				<p>działań wojennych w XIX w.</p> <p>– prezentuje przebieg działań wojennych zmierzających do zjednoczenia Włoch</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-niemieckiej.</p>		
4 godziny						
Stulecie konfliktów globalnych						
1. I wojna światowa	<p>1. I wojna światowa na froncie zachodnim</p> <p>2. Walki na froncie wschodnim</p> <p>3. Walki na pozostałych frontach</p> <p>4. I wojna światowa na morzach</p> <p>5. Zmiany w technice wojсковej</p> <p>6. Skutki spo-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze, ententa (trójporozumienie), Liga Narodów</p> <p>– zna daty: I wojny światowej (1914–1918 r.), podpisania rozejmu na froncie zachodnim (11 listopada 1918 r.), rewolucji lutowej (1917 r.), rewolucji październikowej (1917 r.), utworzenia Ligi Narodów (1920 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wojna pozycyjna, broń chemiczna, nieograniczona wojna podwodna</p> <p>– omawia rolę postaci Thomasa Woodrowa Wilsona</p> <p>– zna daty: bitwy nad Marną (1914 r.), bitwy pod Tannenbergiem (1914 r.), bitwy pod Ypres (1915 r.), bitwy pod Gorlicami (1915 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Philippe’a Pétaina, Paula von Hindenburga, Aleksieja Brusilowa</p> <p>– zna daty: pierwszego zastosowania broni chemicznej (1915 r.), przystąpienia Włoch do wojny po stronie ententy (1915 r.), bitwy na półwyspie Gallipoli (1915–1916 r.), pierwszego zastosowania czołgów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: bitwy nad jeziorami mazureckimi (1914 r.), przystąpienia Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914 r.), przystąpienia Rumunii do wojny po stronie ententy (1916 r.), przystąpienia Grecji do wojny po stronie ententy (1917 r.), buntu niemieckich marynarzy w Kilonii (1918 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia, czy państwa centralne miały szansę na zwycięstwo</p> <p>– ocenia skuteczność działań Ligi Narodów.</p>

	<p>łeczne I wojny światowej 7. Powstanie Ligi Narodów</p>	<p>– przedstawia skutki społeczne I wojny światowej.</p>	<p>bitwy pod Verdun (1916 r.), bitwy nad Sommą (1916 r.), ofensywy Brusilowa (1916 r.), przystąpienia USA do wojny po stronie ententy (1917 r.), pokoju w Brześciu nad Bugiem (1918 r.) – wskazuje na mapie obszary państw uczestniczących w wojnie po stronie ententy i państw centralnych – wyjaśnia znaczenie bitew: nad Marną, pod Verdun i nad Sommą dla przebiegu działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia znaczenie bitew: pod Tannenbergiem i Gorlicami oraz ofensywy Brusilowa dla przebiegu działań wojennych na froncie wschod-</p>	<p>(1916 r.), bitwy juchtlandzkiej (1916 r.), II bitwy nad Marną (1918 r.) – prezentuje przebieg działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia, z jakich powodów konflikt na froncie zachodnim przekształcił się w wojnę pozycyjną – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim – tłumaczy, jakie znaczenie dla przebiegu I wojny światowej miało przystąpienie USA do wojny po stronie państw ententy – opisuje przebieg działań wojennych na morzu – przedstawia zmiany techniki wojennej – wyjaśnia, jakie były</p>	<p>– przedstawia przebieg walk na frontach I wojny światowej innych niż wschodni i zachodni – wskazuje, które rodzaje broni zastosowane w trakcie I wojny światowej miały charakter defensywny, a które ofensywny – porównuje okoliczności zakończenia działań zbrojnych na frontach: wschodnim i zachodnim.</p>	
--	---	--	---	---	--	--

			<p>nim</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia taktyki prowadzenia działań zbrojnych wykorzystywane w czasie I wojny światowej – opisuje okoliczności i cele utworzenia Ligi Narodów. 	<p>przyczyny i skutki zastosowania broni chemicznej.</p>		
<p>2. Wojna totalna</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesy niemieckie z lat 1939–1941 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki w Afryce 4. Front zachodni w latach 1943–1945 5. Wojna na Dalekim Wschodzie 6. Na czym polegała wojna totalna 7. Rozwój techniki podczas II wojny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna totalna, alianci – zna daty: II wojny światowej (1939–1945 r.), ataku III Rzeszy na Polskę (1 września 1939 r.), agresji ZSRR na Polskę (17 września 1939 r.), bitwy o Anglię (lipiec – październik 1940 r.), agresji Niemiec na ZSRR (22 czerwca 1941 r.), powstania warszawskiego (1 sierpnia – 3 października 1944 r.), kapitulacji III Rzeszy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu wojna błyskawiczna (blitzkrieg) – zna daty: bitwy nad Bzurą (9–19 września 1939 r.), kapitulacji Warszawy (28 września 1939 r.), ataku Niemiec na Danię i Norwegię (kwiecień 1940 r.), ataku Niemiec na Francję, Belgię, Holandię i Luksemburg (maj 1940 r.), bitwy o Moskwę (1941/1942 r.), ataku na Pearl Harbor (7 grudnia 1941 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o Atlantyk, tzw. wilcze stada, kamikaze – omawia rolę postaci: Erwina Rommła, Bernarda Montgomery’ego, Stanisława Sosabowskiego – zna daty: przystąpienia Włoch do wojny po stronie III Rzeszy (czerwiec 1940 r.), ofensywy włoskiej w Afryce (czerwiec 1940 r.), agresji Włoch na Grecję (październik 1940 r.), agresji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ataku Japonii na Chiny (1937 r.), kapitulacji Helu (2 października 1939 r.), kapitulacji SGO „Polesie” (5 października 1939 r.), kapitulacji Francji (czerwiec 1940 r.), zdobycia Krety przez Niemców (maj 1941 r.), operacji Torch (listopad 1942 r.), zajęcia przez Japończyków Holenderskich Indii Wschodnich, Filipin i Malajów (1942 r.), kapitulacji wojsk niemiecko-włoskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje przebieg I i II wojny światowej.

	<p>światowej</p>	<p>(8 maja 1945 r.), zrzucenia bomb atomowych na Hiro- szimę i Nagasaki (6 i 9 sierpnia 1945 r.), kapitulacji Japonii (2 września 1945 r.) – omawia cechy cha- rakterystyczne woj- ny totalnej na przy- kładzie II wojny światowej.</p>	<p>bitwy o Midway (czerwiec 1942 r.), bitwy o Stalingrad (sierpień 1942 – luty 1943 r.), bitwy na Łuku Kurskim (lipiec – sierpień 1943 r.), lądowania w Nor- mandii (6 czerwca 1944 r.) – tłumaczy, jakie znaczenie militarne miały bitwy: o Anglię i pod Stalingradem – uzasadnia, dlacze- go bitwę na Łuku Kurskim uznaje się za moment przeło- mowy II wojny świa- towej – wyjaśnia, jakie znaczenie militarne, polityczne i humani- tarne miało zrzuce- nie bomb atomo- wych na Hiroszimę i Nagasaki – przedstawia roz- wój techniki podczas II wojny światowej i</p>	<p>Niemiec na Jugosła- wię i Grecję (kwie- cień 1941 r.), bitwy pod El-Alamejn (li- stopad 1942 r.), bi- twy o Guadalcanal (1942/1943 r.), in- wazji aliantów na Sycylię (lipiec 1943 r.), kapitulacji Włoch (8 września 1943 r.), operacji Bagration (czerwiec 1944 r.), operacji Market Garden (wrzesień 1944 r.), kontrofen- sywy niemieckiej w Ardenach (grudzień 1944 r.), ofensywy styczniowej Armii Czerwonej (1945 r.), kapitulacji Berlina (2 maja 1945 r.), wyzwolenia Włoch (maj 1945 r.) – przedstawia prze- bieg działań wojen- nych w Europie w latach 1939–1941 – opisuje przebieg</p>	<p>w Afryce (13 maja 1943 r.), bitwy na Morzu Filipińskim (czerwiec 1944 r.), wyzwolenia Paryża (sierpień 1944 r.), bitwy o Iwo Jimę (marzec 1945 r.), bitwy o Okinawę (kwiecień – czerwiec 1945 r.), sforsowa- nia Renu przez woj- ska alianckie (kwie- cień 1945 r.), odzy- skania Filipin przez USA (1945 r.) – przedstawia stra- tegie wykorzystane przez armie: nie- miecką i radziecką w trakcie bitwy na Łuku Kurskim – omawia przebieg działań wojennych w Azji i na Pacyfiku.</p>	
--	------------------	---	---	---	--	--

			<p>jego konsekwencje</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego front wschodni miał decydujące znaczenie podczas II wojny światowej. 	<p>działań na froncie wschodnim</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg walk na froncie zachodnim w latach 1943–1945 – wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla ostatecznego wyniku wojny – prezentuje przebieg działań wojennych w Afryce – wyjaśnia, dlaczego kobiety dopuszczono do walk na froncie. 		
<p>3. ONZ i pax Americana</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie ONZ 2. Rozwój prawa humanitarnego 3. Zimna wojna 4. Od <i>pax Romana</i> do <i>pax Americana</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Narodów Zjednoczonych, zimna wojna – zna daty: konferencji założycielskiej ONZ (25 kwietnia 1945 r.), podpisania <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> (26 czerwca 1945 r.), zimnej wojny (1945– 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. wielka trójka, prawo humanitarne, NATO, Układ Warszawski, żelazna kurtyna, <i>pax Americana</i> – omawia rolę postaci: Winstona Churchilla, Ronalda Reagana – zna daty: konferencji w Jałcie (luty 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: konferencji w Dumbarton Oaks (1944 r.), zawarcia konwencji haskiej o pokojowym rozstrzygnięciu sporów (1899 r.), konferencji haskiej (1907 r.), zawarcia konwencji genewskich (1949 r.) – wymienia dokumenty będące pod- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i porównuje trzy koncepcje ładu światowego: <i>pax Romana</i>, <i>pax Britannica</i> i <i>pax Americana</i> – podaje czynniki mające wpływ na doskonalenie prawa humanitarnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy mimo wykorzystania podczas obu wojen światowych nowych rodzajów broni oraz metod prowadzenia działań zbrojnych zapisy konwencji haskich z 1907 r. pozostały aktualne – ocenia, czy zachowaniu pokoju

		1991 r.) – przedstawia cele i zasady działania ONZ.	1945 r.), utworzenia NATO (1949 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955 r.) – prezentuje okoliczności utworzenia ONZ – wymienia zasady prawa humanitarne – wyjaśnia, czym była zimna wojna – tłumaczy, na czym polega <i>pax Americana</i> .	stawami prawa humanitarnego – omawia rolę NATO i Układu Warszawskiego w rywalizacji między Wschodem a Zachodem – przedstawia etapy rozwoju prawodawstwa humanitarnego.		światowego bardziej służy model dwubiegunowy, czy taki, w którym dominuje jedno supermocarstwo.
4. Wizje globalnej zagłady	1. Broń atomowa 2. Terroryzm 3. Wizje zagłady świata	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wyścig zbrojeń, terroryzm – zna datę zamachów w Nowym Jorku (11 września 2001 r.) – przedstawia przyczyny i skutki terroryzmu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kryzys kubański – omawia rolę postaci: Fidela Castro, Johna F. Kennedy’ego, Osamy bin Ladena – zna datę początku kryzysu kubańskiego (1962 r.) – wskazuje na mapie regiony świata za-	Uczeń: – zna daty: zawarcia układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej (1968 r.), desantu w Zatoce Świń (1961 r.), zamachów w Madrycie (2004 r.), zamachów w Londynie (2005 r.) – wskazuje na mapie miejsca konfliktów, w które są wysyłani żołnierze polscy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu projekt Manhattan – omawia rolę postaci: Roberta Oppenheimera, Andreeasa Baadera, Ulrike Meinhof – zna daty: przewrotu na Kubie (1959 r.), zdetonowania pierwszej bomby wodorowej (1952	Uczeń: – ocenia metody i sposoby działania organizacji terrorystycznych oraz sposoby walki ze współczesnym terroryzmem.

			<p>grożone terroryzmem</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia znaczenie posiadania przez państwa broni atomowej – tłumaczy, jakie znaczenie miał wyścig zbrojeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego po II wojnie światowej – wymienia rodzaje terroryzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy charakterystyczne i przykłady różnych rodzajów terroryzmu: etniczno-narodowego, społeczno-rewolucyjnego i islamskiego – prezentuje wpływ terroryzmu na bezpieczeństwo międzynarodowe i ład światowy – przedstawia naukowe i futurystyczne wizje zagłady świata. 	<p>r.), zdetonowania pierwszej bomby neutronowej (1962 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rozwój i rozprzestrzenianie się broni nuklearnej w okresie zimnej wojny. 	
5. Nigdy więcej wojny!	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki ruchu pacyfistycznego 2. Pacyfizm w XX wieku 3. Wojna w Wietnamie 4. Wojna bez broni 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty interwencji amerykańskiej w Wietnamie (1964–1973 r.) – wyjaśnia, jakie znaczenie ideologiczne i polityczna ma Pokojowa Nagroda Nobla. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu ruch pacyfistyczny – omawia rolę postaci: Mahatmy Gandhiego, Richarda Nixona – zna daty: interwencji francuskiej w Wietnamie (1945–1954 r.), zawarcia traktatów paryskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Ho Chi Minha, Ngo Dinh Diema – zna daty: wystąpienie studenckich w USA i Europie Zachodniej (1968–1969 r.), zajęcia Wietnamu Południowego przez komunistów z Wietnamu Północnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.), zamachu stanu w Wietnamie Południowym (1963 r.), ofensywy Tet (1968 r.), ofensywy wojsk Wietnamu Północnego (1972 r.) – przedstawia i po- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę wojsk amerykańskich podczas wojny wietnamskiej – ocenia skutki wojny bez broni – ocenia, czy pacyfizm może stać się obowiązującą doktryną państwową.

			<p>(1973 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, jakie znaczenie miała wojna w Wietnamie dla nasilania się nastrojów pacyfistycznych – podaje przyczyny klęski polityki USA w Wietnamie – wyjaśnia, na czym polega wojna bez broni. 	<p>(1975 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie idee i przekonania leżą u podstaw ruchu pacyfistycznego – określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w Wietnamie – tłumaczy, dlaczego warto podejmować działania określone jako wojna bez broni – wymienia przykłady wojny bez broni. 	<p>równuje rozwój ruchu pacyfistycznego po I i II wojnie światowej.</p>	
--	--	--	---	---	---	--

5 godzin